

Metodiskās vadības institūcijas psihiatrijas jomā 2025. gada pārskats

2025. gadā Metodiskās vadības institūcija psihiatrijas jomā (MVI) īstenoja normatīvajā regulējumā noteiktās funkcijas un veica nozarei būtiskus uzdevumus psihiskās veselības aprūpes kvalitātes un pieejamības pilnveidē.

MVI darbā 2025. gadā tika iesaistīts 61 eksperts, tostarp speciālisti no visām psihiatriskajām slimnīcām Latvijā, eksperti no Latvijas Universitātes un Rīgas Stradiņa universitātes, kā arī ģimenes medicīnas un psihoterapijas jomu speciālisti. Darba gaitā notika sadarbība ar Tiesībsarga biroju, Tieslietu ministriju, Zāļu valsts aģentūru un Nacionālo veselības dienestu.

Medicīniskās dokumentācijas standartizācija un digitalizācija

2025. gadā MVI psihiatrijas jomā veica būtiskus pasākumus medicīniskās dokumentācijas standartizācijā un digitalizācijā. Tika standartizēti un elektroniskai aizpildīšanai sagatavoti pacientu apskates protokoli stacionāru nodaļās un stacionāra māsu darbā izmantojamās veidlapas, kā arī papildināts uzņemšanas nodaļas protokols.

Lai nodrošinātu vienotu jaunās dokumentācijas izmantošanu praksē, psihiatriskajiem stacionāriem tika sniegtas metodiskās norādes un organizētas apmācības.

Pilnveidota farmakoloģiskās terapijas nodrošināšana

MVI psihiatrijas jomā 2025. gadā pievērsās arī farmakoloģiskās terapijas pilnveidei. Lai veicinātu māsu un ārstu palīgu iesaisti recepšu izrakstīšanā un stiprinātu šo ārstniecības personu profesionālās kompetences, tika izstrādāts medikamentu izrakstīšanas ceļvedis un organizēts apmācību cikls par medikamentozo terapiju, iesaistot speciālistus no visiem psihiatriskajiem stacionāriem.

Tika veikta arī polifarmācijas situācijas izpēte Nacionālā psihiskās veselības centra, Valsts SIA, (NPVC) stacionāra pacientiem un, pamatojoties uz iegūtajiem datiem, izstrādātas rekomendācijas polifarmācijas vadīšanai. Šīs rekomendācijas tiek izmantotas arī akadēmiskajā vidē, integrējot tās lekciju, semināru un rezidentūras apmācību saturā.

Attīstītas mūsdienīgas medicīniskās tehnoloģijas

Lai veicinātu mūsdienīgu medicīnisko tehnoloģiju izmantošanu psihiskās veselības aprūpē, 2025. gadā:

- atjaunota medicīniskā tehnoloģija “Elektrokonvulsīvā terapija vispārējā anestēzijā ar miorelaksantiem (mEKT)”¹, īpašu uzmanību pievēršot indikāciju paplašināšanai;
- izstrādāta jauna medicīniskā tehnoloģija “Transkraniālā magnētiskā stimulācija (TMS)”², kas 2026. gadā apstiprināta Zāļu valsts aģentūrā;
- izstrādātas nefarmakoloģisko metožu pielietošanas rekomendācijas.

Aktualizētas depresijas diagnostikas un ārstēšanas klīniskās vadlīnijas un klīniskie algoritmi

Sadarbībā ar Latvijas Psihiatru asociāciju, kā arī piesaistot ģimenes medicīnas, psihoterapijas un psiholoģijas ekspertus, 2025. gadā aktualizētas Depresijas diagnostikas un ārstēšanas vadlīnijas un algoritmi.

Atjaunoti algoritmi pieaugušo populācijai, primārajai aprūpei, depresijai gados vecākiem pieaugušajiem un hroniski somatiski slimiem pacientiem, kā arī terapeitiski rezistentai depresijai.

Atjaunotās klīniskās vadlīnijas³ un klīniskie algoritmi⁴ ir pieejami Slimību profilakses un kontroles centra tīmekļvietnē.

Veicināta pacientu centrēta psihiskās veselības aprūpe

2025. gadā MVI psihiatrijas jomā turpināja darbu pie nozarei saistošā normatīvā regulējuma pilnveides un pacientu centrētas psihiskās veselības aprūpes attīstības.

Tika analizēts Ārstniecības likuma 68. pantā ietvertais process situācijās, kad psihiatrisko palīdzību nepieciešams sniegt bez pacienta piekrišanas. Analīzes rezultātā identificēti procesa pilnveides aspekti un izveidota vienota konsīlija lēmuma forma. Veiktās izpētes rezultātā arī 2026. gadā turpinās darbs pie normatīvā regulējuma pilnveides.

Izstrādāti metodiskie ieteikumi personām ar piemērotu medicīniska rakstura piespiedu līdzekli

¹ Zāļu valsts aģentūra. <https://dati.zva.gov.lv/mtdb/13-psihiatrijas-un-psihoterapijas-mediciniskie-pakalpojumi/psihiatrija/elektrokonvulsiva-terapija-vispareja-anestezija-ar-miorelaksantiem-modificeta-ekt>

² Zāļu valsts aģentūra. <https://dati.zva.gov.lv/mtdb/13-psihiatrijas-un-psihoterapijas-mediciniskie-pakalpojumi/psihiatrija/transkraniala-magnetiska-stimulacija>

³ Slimību profilakses un kontroles centrs. Klīnisko vadlīniju datu bāze. <https://www.spkc.gov.lv/lv/klinisko-vadliniju-datu-baze#registretas-2026gada>

⁴ Slimību profilakses un kontroles centrs. Psihiskā veselība. Klīniskie algoritmi. <https://www.spkc.gov.lv/lv/psihiska-veseliba-1>

Ņemot vērā Tieslietu ministrijas iniciatīvu un Tiesībsarga biroja veikto izpēti, 2025. gadā izstrādāti metodiskie ieteikumi par medicīniskajiem kritērijiem, atbalstu un pielāgojumiem personām ar piemērotu medicīniska rakstura piespiedu līdzekli (MRPL) pirmstiesas un tiesas procesā.

MVI psihiatrijas jomā iesaistījās arī pilotprojekta “Uz cilvēku centrētas, visaptverošas, integrētas veselības aprūpes sistēmas ilgtspēja un noturība” īstenošanā, kur sadarbībā ar Tieslietu ministriju, ņemot vērā Valsts probācijas dienesta pieredzi, tika izveidots starpinstitucionāls sadarbības modelis personām ar piemērotu MRPL. Saskaņā ar šī pilotprojekta ietvaros izstrādātajām rekomendācijām, tiek virzīti grozījumi Ministru kabineta 2019. gada 2. aprīļa noteikumos Nr. 138 “Noteikumi par sociālo pakalpojumu saņemšanu” (25-TA-1301), grozot 1. pielikumā iekļauto psihiatra atzinuma formu, paredzot kā kontrindikāciju sociālo pakalpojumu saņemšanai tikai stacionāru MRPL. Papildus sadarbībā ar Nacionālo veselības dienestu veikta starpinstitūciju sanāksmju apmaksas iekļaušana valsts apmaksāto manipulāciju sarakstā.

Veikts pirmais klīniskais audits

2025. gadā MVI psihiatrijas jomā izstrādāja metodiskās norādes klīniskā audita veikšanai un veica pirmo klīnisko auditu kopš institūcijas darbības uzsākšanas.

Audita rezultātā sagatavoti trīs ziņojumi ar praksē ieviešamām rekomendācijām:

- par ķīmiski toksikoloģisko analīžu ietekmi uz NPVC stacionēto pacientu diagnozi un ārstēšanas plānu;
- par tiesu ekspertu veikto ekspertīžu procesu NPVC Alkohola, narkotisko un psihotropo vielu reibuma ekspertīzes nodaļā;
- par NPVC sagatavotajiem medicīnisko pārbaužu protokoliem.

Metodiskie materiāli pieejami NPVC tīmekļvietnē

MVI psihiatrijas jomā sagatavotie metodiskie materiāli ir pieejami Nacionālā psihiskās veselības centra tīmekļvietnes sadaļā “Zinātniskais institūts” → “Metodiskā vadība” → “Metodiskie standarti un materiāli”.